

Antibiotikasmart vårdcentral kriterierna

2025-05-06

Maria Hess-Wargbaner

Specialist i allmän medicin

Ordförande Strama Västra Götaland

Antibiotikasmart Sverige

- Startade 2019 inom Vinnovas program *Visionsdriven hälsa*
- Folkhälsomyndigheten
- RISE (Research Institutes of Sweden)
- NAG (Nationell Arbetsgrupp) Strama
- ReAct
- Partners: Tre kommuner (Lund, Nässjö och Tanum)
Fyra regioner: Stockholm, Gävleborg, Jönköping, VGR

Vision: Ett samhälle där alla bidrar till att antibiotika fungerar och fortsätter rädda liv.

Bli en antibiotikasmart kommunledning

Kommunerna har en central roll i Sveriges genomförande av Agenda 2030. Flera av de globala målen har en koppling till antibiotikaresistens.

Bli en Friskare förskola

Infektioner är vanligt bland barn i förskoleåldern och sprids lätt i förskolan eftersom många vistas tillsammans på en begränsad yta.

Bli en antibiotikasmart äldre- och funktionshinderomsorg

För att skydda de äldre är det av stor betydelse att det finns ett fungerande smittförebyggande arbete inom alla verksamheter vilket också inkluderar e med att minska behovet av antibiotikabehandling

Bli en antibiotikasmart vatten- och avloppsverksamhet

Den kommunala vatten- och avloppssektorn (VA) producerar och levererar dricksvatten och tar hand om och renar avloppsvatten på ett miljömässigt riktigt sätt.

Bli en antibiotikasmart invånare

För dig som invånare och privatperson finns det mycket du kan lära dig för att hjälpa till att bromsa resistensutvecklingen. Vi kan alla vara med och påverka genom att göra rätt och genom att sprida kunskap.

Bli en antibiotikasmart skola

Skolor har en nyckelroll i ett antibiotikasmart samhälle. Genom att bli en antibiotikasmart skola kan ni bidra till att öka kunskapen om antibiotikaresistens och inspirera både elever och personal att bli aktiva, informerade medborgare. Tillsammans kan vi skapa en framtid där antibiotika fungerar när vi verkligen behöver dem.

Bli en antibiotikasmart regionledning

Regionerna har en central roll i Sverige för att nå visionen om ett Antibiotikasmart Sverige och med hjälp av kriterierna kan regionledningar skapa förutsättningar för verksamheter samt stimulera till ett fortsatt strukturerat arbete inom antibiotika-och vårdhygienområdet.

Bli ett antibiotikasmart sjukhus

Genom att arbeta med Antibiotikasmart Sveriges kriterier för antibiotikasmarta sjukhus kan ni bidra till ansvarsfull antibiotikaanvändning, färre infektioner, minskad smittspridning och därmed minskat behov av antibiotika.

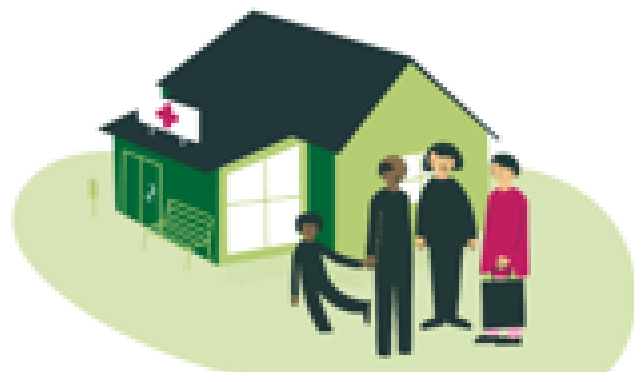

Bli en antibiotikasmart vårdcentral

Genom att arbeta med Antibiotikasmart Sveriges kriterier för antibiotikasmarta vårdcentraler kan ni bidra till ansvarsfull antibiotikaanvändning, färre infektioner, minskad smittspridning och därmed minskat behov av antibiotika.

Antibiotikasmart vårdcentral kriterier

1. I verksamheten finns ett team bestående av en läkare, sjuksköterska och undersköterska som har ett särskilt ansvar för antibiotika, vårdhygien och smittskydd. +

2. Verksamheten strävar efter en hög följsamhet till gällande behandlingsrekommendationer för vanliga infektioner i öppenvård. +

3. Verksamheten följer, jämför och reflekterar över sin totala antibiotikaförskrivning under året. +

4. Verksamheten genomför under året återkommande mätningar av följsamheten till basala hygienrutiner och klädregler samt reflekterar och arbetar med resultatet. +

5. Verksamheten genomför en årlig vårdhygienisk egenkontroll och upprättar en handlingsplan med åtgärder som löpande följs upp och åtgärdas. +

6. Vårdpersonalen deltar årligen i utbildningar om behandling av vanliga infektioner i öppenvården. +

7. Medarbetarna deltar årligen i utbildningar om basala hygienrutiner och klädregler och har diskussioner med utgångspunkt i de egna mätningarna. +

8. Medarbetarna kommunicerar med patienter om antibiotika och infektioner samt stödjer beteendeförändring genom dialog i det patientcentrerade arbetssättet. +

1. I verksamheten finns ett team bestående av en läkare, sjuksköterska och undersköterska som har ett särskilt ansvar för antibiotika, vårdhygien och smittskydd

- Teamet mäter/inhämtar, analyserar och följer upp data från uppföljningsverktyg kring antibiotikaföreskrivning, basala hygienrutiner och klädregler samt vårdhygienisk egenkontroll.
- Teamet har regelbundna möten och informerar medarbetarna om nyheter och aktuella fortbildningar.
- Teamet utbildar sina kollegor i aktuella ämnen.

2. Verksamheten strävar efter en hög följsamhet till gällande behandlingsrekommendationer för vanliga infektioner i öppenvård genom att:

a) hämta ut data för relevanta infektionsindikatorer från Primärvårdskvalitet eller liknande system för diagnoskopplade data

b) upprätta en handlingsplan

c) arbeta utefter denna genom att involvera personalgruppen

3. Verksamheten följer, jämför och reflekterar över sin totala antibiotikaförskrivning under året

a) Hämta jämförande data på totalförskrivningen. Regionens Stramagrupp kan hjälpa till.

b) Sätt er data i perspektiv mot närliggande vårdcentraler i området och regionen i stort.

c) Reflektera över resultaten, till exempel kan det vara skillnader i den listade befolkningen, bemanning och tillgänglighet och/eller en över/underförskrivning?

4. Verksamheten genomför under året återkommande mätningar av följsamheten till basala hygienrutiner och klädregler samt reflekterar och arbetar med resultatet

5. Verksamheten genomför en årlig vårdhygienisk egenkontroll och upprättar en handlingsplan med åtgärder som löpande följs upp och åtgärdas

7. Medarbetarna deltar årligen i utbildningar om basala hygienrutiner och klädregler och har diskussioner med utgångspunkt i de egna mätningarna.

6. Vårdpersonalen deltar årligen i utbildningar om behandling av vanliga infektioner i öppenvården.
Exempelvis:

- Stramabesök, att representant från Strama kommer ut till verksamheten
- Kunnig kollega föreläser för övrig personal
- [Antibiotikasmart \(antibiotikasmart.se\)](http://antibiotikasmart.se)
- [VRI-smart \(vrismart.se\)](http://vrismart.se)
- [Sårsmart \(sarsmart.se\)](http://sarsmart.se)
- [Stramas nationella utbildningsfilmer \(strama.se\)](http://strama.se)
- [Strama quiz - Vårdgivarwebben Västra Götalandsregionen \(vgregion.se\)](http://vgregion.se)
- [Patientfall - Vårdgivarwebben Västra Götalandsregionen \(vgregion.se\)](http://vgregion.se)

8. Medarbetarna kommunicerar med patienter om antibiotika och infektioner samt stödjer beteendeförändring genom dialog + i det patientcentrerade arbetssättet

- Sprida kunskap om antibiotikas för- och nackdelar, antibiotikas effekter på kroppens normalflora, dess miljöpåverkan, utveckling av antibiotikaresistens och riskerna med att köpa antibiotika utomlands eller av ej auktoriserat apotek på internet.
- Utbildning/information för patienter om infektioner och antibiotika finns på:
 - [Infektioner \(1177.se\)](http://1177.se)
 - [Patientinformation om vanliga infektioner i öppenvård \(folkhalsomyndigheten.se\)](#)
 - [Antibiotika eller inte \(antibiotikaellerinte.se\)](http://antibiotikaellerinte.se)
 - [Ditt inre apotek \(dittinreapotek.se\)](http://dittinreapotek.se)
- Föräldrautbildning på BVC, uppmärksamma handhygienens dag, nyttan med vaccinationer är andra exempel.

Vill ni bli diplomerad antibiotikasmart VC?

- Fyll i kontaktformulär på Antibiotikasmart Sveriges webbsida
- Möte för mer information och anmälan
- Ni ingår sen i ett nätverk som arbetar med kriterierna (+logga)
- Ni får stöd och hjälp under arbetet med kriterierna genom:
 - Tillgång till inspirations- och stödmaterial
 - Avstämningar med utsedd person på Antibiotikasmart Sverige
 - Erfarenhetsutbyte och inspiration via nätverket
- Ansök om diplomering när kriterierna är uppfyllda

Diplom
2026

Antibiotikasmart vårdcentral – kriterier

Vårdhygienisk egenkontroll - VEK

Meliha Arnodt, hygienläkare/allmänläkare

Osk Atladottir, hygiensjuksköterska

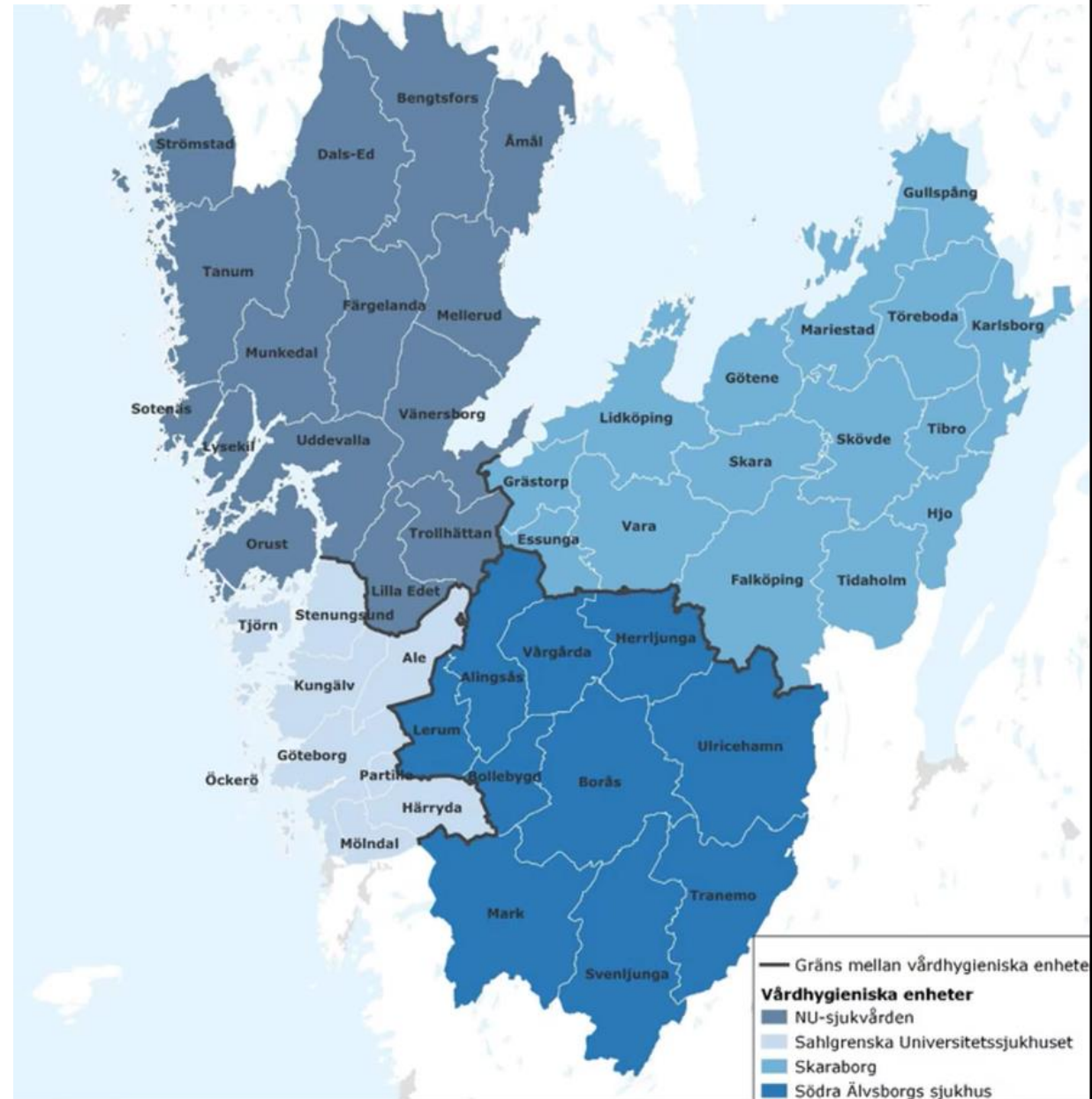
Vårdhygien Västra Götaland

Fyra enheter

Stöd till vårdgivare

- Långsiktigt förebyggande vårdhygieniskt arbete
- Akuta problem, tex smittspridning

Primärvård, kommunal vård och omsorg, sjukhus

Riktlinjer

[Beslutsstöd övervikt och obesitas](#)[Försäkringsmedicin](#)[Levnadsvanor](#)[Läkemedel](#)[Medicinska riktlinjer och rutiner](#)[Medicintekniska produkter](#)[Smittskydd Västra Götaland](#)[Strama Västra Götaland](#)[Strålsäkerhet](#)[Vaccinationer](#)[Vård av personer från Ukraina](#)[Vårdhandboken](#)[Vårdhygien i Västra Götaland](#)[Smittspåringsbrev MRB](#)[Informationsmaterial](#)

Vårdhygien i Västra Götaland

Välkommen till den nya utbyggda regionala vårdhygiensidan. Här hittar du länkar till de fyra vårdhygieniska enheterna och information om ansvarsområden. Dessutom alla regiongemensamma vårdhygieniska rutiner.

Aktuellt

2024-07-15

En reviderad version av Covid-19 – vårdhygieniska rekommendationer har publicerats. Förändringarna är små. Förutom att rutinen nu omfattar både misstänkt och bekräftad covid-19 rör det sig i huvudsak om att avsnitt som knutits till nu avpublicerade vägledningar från Folkhälsomyndigheten har strukits. Den nya rutinen hittar du genom att klicka på knappen Luftvägsinfektioner längre ner på sidan.

I Västra Götalandsregionen finns fyra vårdhygieniska enheter med ansvar för att ge vårdhygieniskt stöd till regionens olika delar och kommuner. Gränser för geografiskt upptagningsområde mellan de fyra enheterna för Vårdval primärvård och rehab, Regionhälsans olika verksamheter och kommunal vård och omsorg framgår av nedanstående karta.

2024-09-26

Regional handlingsplan för ökad patientsäkerhet 2025–2026

Fastställd av strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden

Vårdhygienisk egenkontroll-VEK

- Ny kvalitetsindikator i VGR 2025
- Förvaltningarna genomför årligen på enhetsnivå
- Målvärde 2025: 80% av enheter med patientkontakt genomför VEK
- Primärvård → Krav och kvalitetsbok 2026

Antibiotikasmart Vårdcentral -Vårdhygieniska kriterier

1. I verksamheten finns ett team bestående av en läkare,

5. Verksamheten genomför en årlig vårdhygienisk egenkontroll och upprättar en handlingsplan med åtgärder som löpande följs +
upp och åtgärdas.

7. Medarbetarna deltar årligen i utbildningar om basala hygienrutiner och klädregler och har diskussioner med utgångspunkt i de egna mätningarna.

+

Krav

- Hälsa- och sjukvårdsverksamhet ska vara av god kvalitet med en god hygienisk standard
(HSL 2017:30, 1§)
- Vårdgivare är ålagda att utöva egenkontroll
(SOSFS 2011:9, 5kap)

En god hygienisk standard

- En helhet
 - Lokaler, utrustning, planering, kompetens, följsamhet...
 - Patientsäkerhet, arbetarskydd
 - Förebygger vårdrelaterade infektioner & smittspridning

- Hur uppfylls kraven?

Vårdhygienisk
egenkontroll

Vårdhygienisk egenkontroll - VEK

Vårdgivarwebben

Riktlinjer ▾

Administration ▾

Uppdrag och avtal ▾

Utveckling och uppföljning ▾

Övergripande områden ▾

It-stöd och tjänster ▾

[Startsida](#) / [Riktlinjer](#) / [Vårdhygien i Västra Götaland](#) / Primärvård

Riktlinjer

Beslutsstöd övervikt och obesitas ▾

Försäkringsmedicin ▾

Levnadsvanor ▾

Läkemedel ▾

Medicinska riktlinjer och rutiner ▾

Medicintekniska produkter ▾

Smittskydd Västra Götaland ▾

Primärvård

Rutiner Primärvård

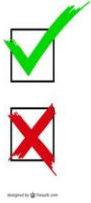
Litteratur/länkar

Vårdhygienisk Egenkontroll (VEK)

Vårdhygienisk egenkontroll-VEK

Genomförande

- Utförs årligen av enhetschef och medicinskt ansvarig.
- Användning av checklista och lathund.
- Skapande av handlingsplan för förbättringar.

Vårdhygienisk egenkontroll i primärvård, Västra Götalandsregionen

Checklista, lathund och mall för handlingsplan

Bakgrund

Vårdrelaterade infektioner och den accelererande spridningen av multiresistenta bakterier innebär ett allvarligt hot mot såväl patientsäkerheten, hälso- och sjukvården och folkhälsan. Vårdrelaterade infektioner utgör en stor del av undvikbara vårdskador som både är resurs- och kostnadskrävande utöver det lidande de förorsakar drabbade patienter. Hoten kan endast mötas genom att hälso- och sjukvården på ett systematiskt sätt säkerställer en god hygienisk standard, vilket även är ålagt enligt svensk lag.

Syfte

Vara vägledande i primärvårdens systematiska kvalitetsarbete gällande god hygienisk standard.

Genomförande

Egenkontrollen genomförs regelbundet, gärna årligen, exempelvis av verksamhetschef/enhetschef tillsammans med hygienombud och medicinsk ansvarig läkare. För förtydligande gällande frågorna i checklistan, se lathund längre ner i dokumentet. Mall för handlingsplan återfinns sist i dokumentet.

Kontakta gärna din vårdhygieniska enhet för ytterligare vägledning:

Vårdhygien Göteborg och södra Bohuslän

Telefon: 031-3426100

Mail: vardhygien.su@vgregion.se

Vårdhygien Norra Älvsborg och norra Bohuslän

Telefon: 010-4354749

Mail: vardhygien.nu@vgregion.se

Vårdhygien Skaraborg

Telefon: 0500-432084

Mail: vardhygienskaraborg@vgregion.se

Vårdhygien Södra Älvsborg

Telefon: 033-6162904

Mail: sas.vardhygien@vgregion.se

Checklista

	<i>Följsamhet, kompetens och förmanade arbetsuppgifter</i>			
1.1	Är följsamhet till vårdhygieniska rutiner självklart i er verksamhet?	☐	☐	
1.2	Ingår genomgång av basala hygienrutiner och klädregler (BHK) i introduktionsprogram för nya medarbetare och studenter?	☐	☐	
1.3	Genomgår alla medarbetare som deltar i patientnära/vårdrelaterat arbete regelbunden vårdhygienisk repetitionsutbildning?	☐	☐	
1.4	Finns medarbetare med uppdrag att arbeta med vårdhygieniska frågor?	☐	☐	
	<i>Mätning, analys och uppföljning</i>			
1.5	Sker regelbunden mätning av följsamhet till basala hygienrutiner (BHK)?	☐	☐	
1.6	Analyseras och återförs resultatet av genomförda BHK-mätningar till alla medarbetare som deltar i patientnära vård?	☐	☐	
1.7	Finns avsatt mötestid där vårdhygieniska frågor kan diskuteras i arbetsgruppen?	☐	☐	
	<i>Förbättringsarbete</i>			
1.8	Arbetar enheten tvärprofessionellt med förbättringsarbete för att upprätthålla god hygienisk standard?	☐	☐	
2	Basala hygienrutiner och klädregler (BHK)			
2.1	Följer alla medarbetare i patientnära vård BHK?	☐	☐	
2.2	Finns förutsättningar att arbeta med följsamhet till BHK?	☐	☐	
	- Handdesinfektion lättillgängligt,	☐	☐	
	- Möjlighet att byta arbetskläder dagligen och oftare vid behov,	☐	☐	
	- Handskar och plastförkläden lättåtkomligt,	☐	☐	
	- Visir och/eller skyddsglasögon och munskydd lättåtkomligt.	☐	☐	
3	Övriga angelägna vårdhygieniska områden			

Lathund

Lathund

1	Övergripande aspekter
	<i>Följsamhet, kompetens och formaliserade arbetsuppgifter</i>
1.1	Är följsamhet till vårdhygieniska rutiner självklart i er verksamhet? <i>För ja: Vårdrelaterade infektioner ses som oacceptabla och hygienriktlinjer ses som självklara.</i>
1.2	Ingår genomgång av basala hygienrutiner och klädregler (BHK) i introduktionsprogram för nya medarbetare och studenter? <i>För ja: Det finns en beskrivning/rutin för introduktion av nya medarbetare, studenter, elever, praktikanter, medarbetare från bemanningsföretag eller motsvarande, till exempel i form av checklista.</i>
1.3	Genomgår alla medarbetare som deltar i patientnära/vårdrelaterat arbete regelbunden vårdhygienisk repetitionsutbildning? <i>För ja: Det finns en struktur för utbildning och uppdatering i vårdhygieniska frågor.</i>
1.4	Finns medarbetare med uppdrag att arbeta med vårdhygieniska frågor? <i>För ja: Att det på enheten finns, av vårdenhetschefen utsedd person/personer, med formellt och definierat uppdrag för arbete med vårdhygieniska frågor. Obs, yttersta ansvaret för att vården bedrivs med god hygienisk standard har den som är verksamhetschef.</i>
	<i>Mätning, analys och uppföljning</i>
1.5	Sker regelbunden mätning av följsamhet till basala hygienrutiner (BHK)? <i>För ja: Regelbundna mätningar utförs och rapporteras samt analyseras.</i>
1.6	Analyseras och återförs resultatet av genomförda BHK-mätningar till alla medarbetare som deltar i patientnära vård? <i>För ja: Att resultat av mätningar återförs till alla personalkategorier efter varje mätning samt att man regelbundet, minst 1 gång/kvartal diskuterar resultat och eventuella förbättringsåtgärder på möte där alla personalkategorier finns representerade, tex APT.</i>
1.7	Finns avsatt mötestid där vårdhygieniska frågor kan diskuteras i arbetsgruppen?
	<i>Förbättringsarbete</i>
1.8	Arbetar enheten tvärprofessionellt med förbättringsarbete för att upprätthålla god hygienisk standard? <i>För ja: Arbetsgrupper för vårdhygieniska frågor har deltagare ur alla personalkategorier som arbetar patientnära/vårdrelaterat.</i>

EXEMPEL

Checklista

3.11	Används alltid sterila instrument vid ingrepp där hel hud och slemhinna penetreras?	☐	☐	
------	---	--------------------------	--------------------------	--

Lathund

3.11	Används alltid sterila instrument vid ingrepp där hel hud och slemhinna penetreras? <i>För ja: Sterila instrument används även när det finns risk för att slemhinna penetreras, ex. steril klotång vid spiralinsättning.</i>
------	---

Handlingsplan för prioriterat vårdhygieniskt förbättringsarbete

Datum: 250425

Enhet: Vårdcentralen Albert och Herbert

Närvarande (namn och funktion): Sara (chef), Harald (läkare) Anna (ssk)

Nuläge: Växande vårdcentral, 5500 listade patienter. Patientsäkerhetsarbete prioriteras, finns behov av systematiskt kvalitetsarbete inom vårdhygien. VEK har genomförts av enhetschef och läkare. Identifierad förbättringsområden enligt nedan.

Identifierat förbättringsarbete	Vem ansvarar?	Åtgärd	När skall arbetet vara klart?	Resultat
Sterila instrument används inte alltid vid op.	Sara, Harald	-Genomgång av rutiner vid op med all personal. -Kontroll av instrument, behövs nya? Fler?	2025-08	
Diskdesinfektor, kontroller genomförs inte dagligen	Anna	Upprätta checklista för dagliga kontroller, genomgång med all personal	2025-06	

År 2025

Vårdhygienisk egenkontroll och antibiotikasmart vårdcentral

- Förebygger infektioner och minskar antibiotikabehov
- Säkerställer hygienrutiner och minskar smittspridning
- Stödjer utbildning om vårdhygien och antibiotikaanvändning
- Ger tydliga handlingsplaner och uppföljning
- Integreras i kvalitetsarbete och Antibiotikasmart Sverige
- Ökar patientsäkerheten och minskar komplikationer
- Motverkar antibiotikaresistens

Vårdhygien i Västra Götaland - Vårdgivarwebben Västra Götalandsregionen (vgregion.se)

Södra Älvsborg

 Telefon: 033-616 29 04 kl. 08 – 15

 Mejl: sas.vardhygien@vgregion.se

 Instagram: [vardhygien_boras](https://www.instagram.com/vardhygien_boras)

Göteborg och Södra Bohuslän

 Telefon: 033-3426100 kl. 08.30 – 16

 Mejl: vardhygien.su@vgregion.se

Norra Älvsborg och Bohuslän

 Telefon: 010-435 47 49 kl. 08-16
med lunchuppehåll 12.00-12.45

 Mejl: vardhygien.nu@vgregion.se

Skaraborg

 Telefon: 0500 - 432084, kl. 08-12, 13-15.30, mån-fre

 Mejl: vardhygienskaraborg@vgregion.se